dacht dat dàt de werkelijke inhoud van professionalisering was, dat het begrip 'eigen organisatie' stond voor een structuur die uitgaat van/beantwoordt aan de noden van het creatieve werk.

Het woord professionalisme wordt vandaag t.a.v. de Vlaams podiumkunsten te pas en te onpas gebruikt, ook door de overheid; het wordt tijd dat dit begrip verduidelijkt wordt, dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen een efficiënt management enerzijds en een artistiek professionalisme zoals hierboven beschreven anderzijds. De economische terminologie neemt al te zeer bezit van het taalgebruik m.b.t. culturele materies en woordenschat is geen onschuldig iets. In zijn artikel *De strategie van het vertrouwen* opgenomen in *Bewakers van betekenis. Beschouwingen over theater en maatschappij* (TIN 1996) schrijft Paul Kuypers terecht: 'Een begrippenapparaat is nooit neutraal. Het is ook nooit alleen beschrijvend: het schrijft ook voor, het geeft aan hoe er gedacht en gehandeld moet worden.' De vraag is of er in het denken en handelen binnen de Vlaamse podiumsector op dit moment niet al te veel sporen aan te duiden zijn die verwijzen naar een keuze voor efficiënt management i.p.v. naar een keuze voor artistiek professionalisme. Een omkering van deze tendens lijkt mij cruciaal om opnieuw een artistieke beweging in de sector op gang te brengen.

5.

Er zijn nog andere aanwijzingen dat vandaag in de podiumsector een economisch denken zich in de dagelijkse praktijk nestelt en dat de artistieke overdracht al te zeer als culturele consumptie wordt benaderd. Collega's van de BRTN verantwoordelijk voor culturele berichtgeving beklagen er zich terecht over dat theaters het belangrijker vinden aan bod te komen in *De Zevende dag* dan in *Ziggurat* bijvoorbeeld, omdat het eerste 'promotioneel zoveel lonender is'. Promotie, imagebuilding, naambekendheid enz. worden hoger ingeschat dan informatie, duiding, kritiek, situering; door deze houding sterkt de theatersector de BRTN-leiding in haar argumentatie dat een aparte culturele berichtgeving vandaag in feite niet meer nodig is, dat cultuur beschouwd kan worden als één van de vele vormen van vrijetijdsbesteding.

Deze houding speelt in de kaart van de gehele 'managementsfeer' die de BRTN in haar greep houdt en waardoor vandaag een gedurende jaren geduldig opgebouwd werk van algemene culturele vorming naar een breed publiek toe op zeer korte tijd wordt kapotgemaakt. De heksenjacht tegen al wat zelfs maar de minste intellectuele of culturele pretentie heeft is in de openbare omroep volop aan de gang. Kunstprogramma's, zoals bijvoorbeeld *Eenhoorn*, sneuvelen of worden fel besnoeid; niet alleen de culturele berichtgeving maar zowat elk programma dat zijn luisteraar/kijker au sérieux neemt, ondergaat een bad van verkleutering. Medewerkers met een jarenlang zorgvuldig ontwikkelde deskundigheid worden op een vernederende wijze aan de kant geschoven. De enorme kracht die kan uitgaan van 'mensen die hun werk graag doen' wordt zonder omkijken weggesmeten. Deze interne ontmanteling van de openbare omroep als cultureel instituut voltrekt zich echter zonder noemenswaardige reactie vanwege de andere sectoren van het culturele veld. Alhoewel deze sectoren zowel op korte als op lange termijn alle baat hebben bij het voortbestaan van een cultureel geëngageerde omroep, ontstaat er hier weinig of geen solidariteit. Alleen de BUP, de overkoepelende federatie van kunstgalerijen, drukte in een schrijven aan de BRTN-leiding haar ongerustheid uit omtrent de gang van zaken.

> Voor die vragen mag men niet terugschrikken. Juist als de moed ontbreekt om ze te stellen kan dat wijzen op stagnatie of zelfs nakende ondergang. (George Steiner in zijn rede ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Festival van Edinburgh.)

En wij, in de theatersector? Wij stonden erbij en keken ernaar.

6.

Zoals we er ook bijstonden en toekeken bij 'de gebeurtenissen van de laatste maanden in België'; er zijn uiteraard uitzonderingen, maar toch kan men stellen dat de sector zich globaal niet effectief heeft geëngageerd. Individuele en/of collectieve stemmen van kunstenaars bleven afwezig in het publieke debat. De vraag is of het argument van 'vrees voor een anti-politieke recuperatie' – zoals dit als mogelijk motief tot afwezigheid geformuleerd werd door Jozef Deleu in zijn kritiek op de houding van de Vlaamse intelligentsia – wel een afdoende verklaring inhoudt. Wellicht zijn er meerdere redenen voor dit 'zich niet erkennen' in een zo belangrijke politieke gebeurtenis als de Witte Mars. Is het onverschilligheid of onverantwoordelijkheid? Gaat het om een gebrek aan traditie in het tussenkomen in algemeen maatschappelijke materies? Of om een meer-affiniteit met een soort van subversieve opstelling inzake politiek? Of om een misplaatste pretentie omtrent het 'als kunstenaar altijd al wel bezigzijn met niet-materiële vraagstukken'? Ik heb er vandaag (nog) geen antwoord op, te meer daar er zich globaal genomen wél een hernieuwde politieke belangstelling in het theater manifesteert. Deze vragen en andere mogen ons echter in de komende periode niet loslaten.

7.

'Je cherche en vain un adulte qui me dise la politique en me regardant dans les yeux', zegt de revolterende adolescente Vinciane in Jean Louvets *L'homme qui avait le soleil dans sa poche*. Kunnen wij de volgende generatie van jonge theatermakers, van jonge toeschouwers, van jonge mensen tout court recht in de ogen kijken en zeggen: wij hebben onze verantwoordelijkheden als kunstenaars en intellectuelen opgenomen? Is niet een eerste politieke daad, – wat maatschappelijk gezien ook je opdracht is – : je werk goed doen, je eigen zaken zuiver houden? Kunnen wij in alle eerlijkheid stellen dat we vandaag nog bezig zijn met datgene waarom het allemaal begonnen is, met die niet-materiële dingen die echt belangrijk zijn? Hebben wij genoeg alertheid aan de dag gelegd om de band met het essentiële niet te verliezen? Hebben wij alles gedaan om te vermijden dat ons parcours zou verworden tot een verhaal van ijdelheid en macht?

En dan is er die geschiedenis van die Japanse meesterschilders die op het toppunt van hun roem van naam veranderen, zich van de mensengemeenschap verwijderen, in alle stilte opnieuw beginnen...

Epiloog

In een interview in De Morgen van 9 november 1996 zei Paula Dhondt over de afwezigheid van haar stem in het debat omtrent de Witte Beweging: 'Ik heb gezwegen deze zomer. En dat hadden we allemaal moeten doen, wij politici. Deemoedig. We hebben allemaal schuld aan wat er nu gebeurt.' En verder: 'Het is net of het komt alleen de dichters toe om te praten over echt belangrijke dingen.' Haar vertrouwen in het werk van de kunstenaar is groot...

Maar wat zij in dit interview vooral doet is niet meer of niet minder dan zichzelf met de rug tegen de muur zetten. Dat roept de vraag op of we dat niet allemaal moeten doen. Keer op keer. Waar we ons in de maatschappij ook bevinden.

Marianne Van Kerkhoven